

Wielowarstwowość tożsamości narodowej wybranych społeczeństw europejskich

Tomasz A. Winiarczyk

tożsamość narodowa

- poczucie odrębności wobec innych narodów kształtowane przez czynniki narodotwórcze takie jak: symbole narodowe, język, barwy narodowe, religię, świadomość pochodzenia, historia narodu, świadomość narodu, więzy krwi, stosunek do dziedzictwa kulturowego, kultura, terytorium, charakter narodowy

oblicza tożsamości narodowej

tożsamość kulturowa

- współodczuwanie na poziomie emocji wspólnych wartości kultury danego narodu m.in. języka, symboli, historii, religii, pochodzenia, stylu życia

tożsamość polityczna

- współuczestnictwo w rządzeniu państwem
- poczucie bycia obywatelem danego państwa

państwa z punktu widzenia składu narodowościowego

- państwa wielonarodowe
- państwa o dominującej przewadze jednego narodu

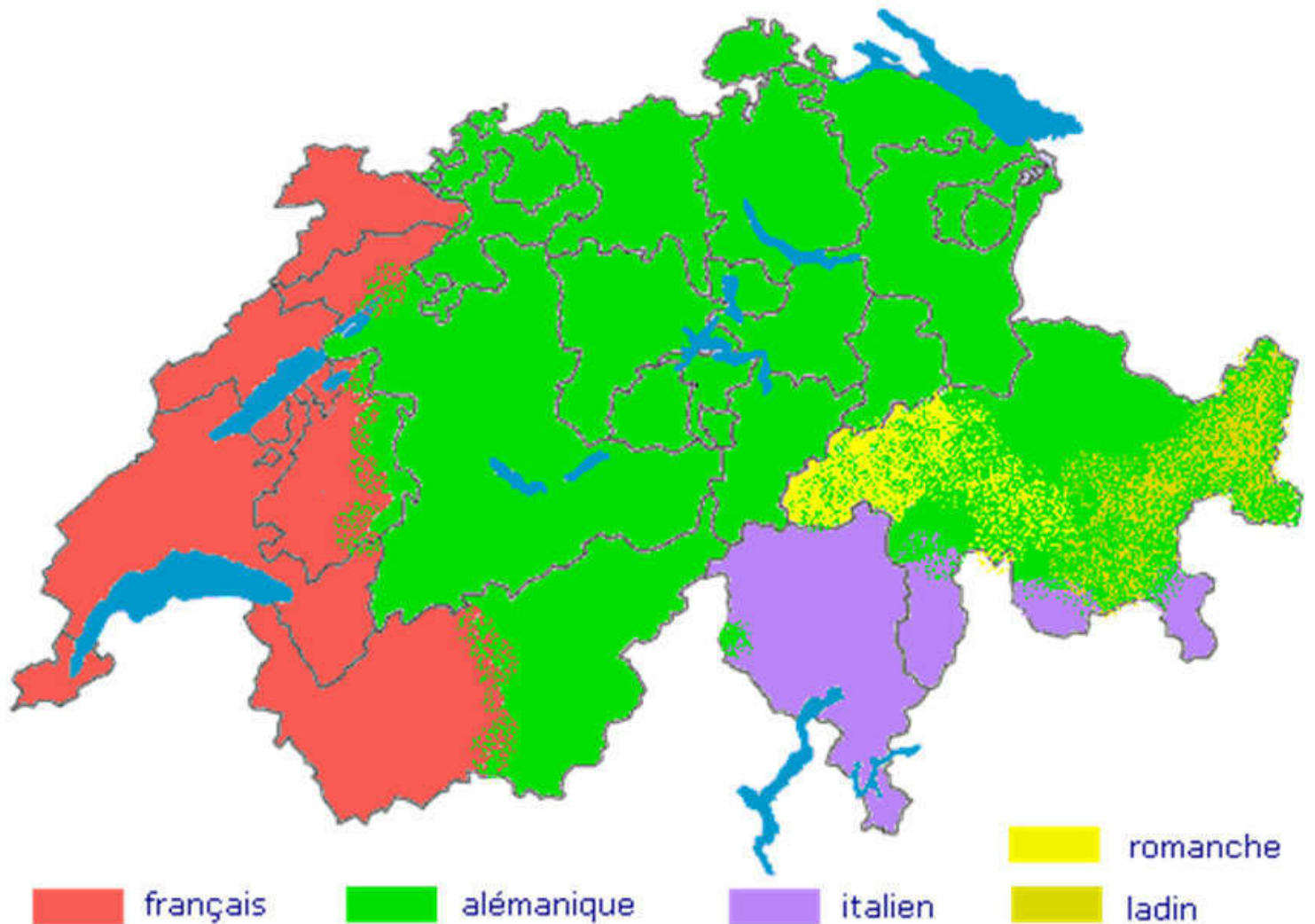
państwa wielonarodowe

- państwo, w którym żadna z grup etnicznych nie ma znaczącej przewagi liczebnej nad pozostałymi
- w wielu tych państwach występuje podwójna tożsamość:
  - tożsamość związana z narodem etnicznym, z którego jednostka się wywodzi
  - tożsamość związana z państwem, którego jest się obywatelem

SZWAJCARIA

- państwo wieczyście neutralne
- państwo federacyjne złożone z 26 kantonów
- cztery języki urzędowe: niemiecki, francuski, włoski oraz romansz (retoromański)
- Szwajcarzy nie stanowią jedności ani językowo, ani religijnie, mają jednak wspólną historię i ideały
- tożsamość narodowa ma charakter kantonalny

kultura narodowa

- ❑ Szwajcarzy historycznie wywodzą się z ludów galijskich, alamanowskich oraz reckich; ich historia kulturowa jest zdominowana przez Alpy, a środowisko alpejskie jest często wymieniane jako ważny czynnik w kształtowaniu szwajcarskiego charakteru narodowego
- ❑ Szwajcarzy nie są zazwyczaj uznawani za jedną grupę etniczną, a konfederację państw
- ❑ istotnym spoiwem jest wielka rola demokracji bezpośredniej oraz sport
- ❑ obecne są wyznania katolickie 38% i ewangelicko-reformowane 30% oraz islam 6%

BELGIA

- ❑ państwo federacyjne w zachodniej Europie
- ❑ monarchia konstytucyjna
- ❑ od 1830 niezależne państwo
- ❑ w XX wieku dochodziło do stopniowego podziału na dwie strefy językowe: położoną na północy Flandrię (język niderlandzki) i na południu Walonię (język francuski). 1963 roku formalny podział Belgii na trzy regiony: Flandrię, Walonię i Region Stołeczny Brukseli
- ❑ 1993 przekształcenie Belgii w państwo federalne z trzema regionami o szerokiej autonomii
- ❑ każdy z 3 regionów Belgii ma własną władzę ustawodawczą

czzerwony - w większości ludzie używający języka francuskiego
żółty - ludzie używający języka niderlandzkiego
niebieski - mniejszość używająca języka niemieckiego
czzerwono-żółty - dwujęzyczne francusko-niderlandzkie miasto Bruksela

kultura narodowa

- ❑ identyfikacja europejska, narodowa a na końcu państwowa
- ❑ języki urzędowe w Belgii francuski, niderlandzki i niemiecki
  - większa część populacji (56–60%) posługuje się językiem niderlandzkim, około 40–44% francuskim, bądź walońskim i zaledwie 1% niemieckim.
- ❑ struktura religijna kraju w 2010 roku:
  - katolicyzm – 62,0%, brak religii – 29,0%, islam – 5,9%

problemy polityczne

- ❑ 2007 spór o dalszą reformę i większą samodzielność Flandrii przyczynił się do kłopotów ze sformowaniem rządu federalnego
- ❑ od czerwca 2010 roku do grudnia 2011 w Belgii trwał najdłuższy we współczesnej Europie kryzys rządowy

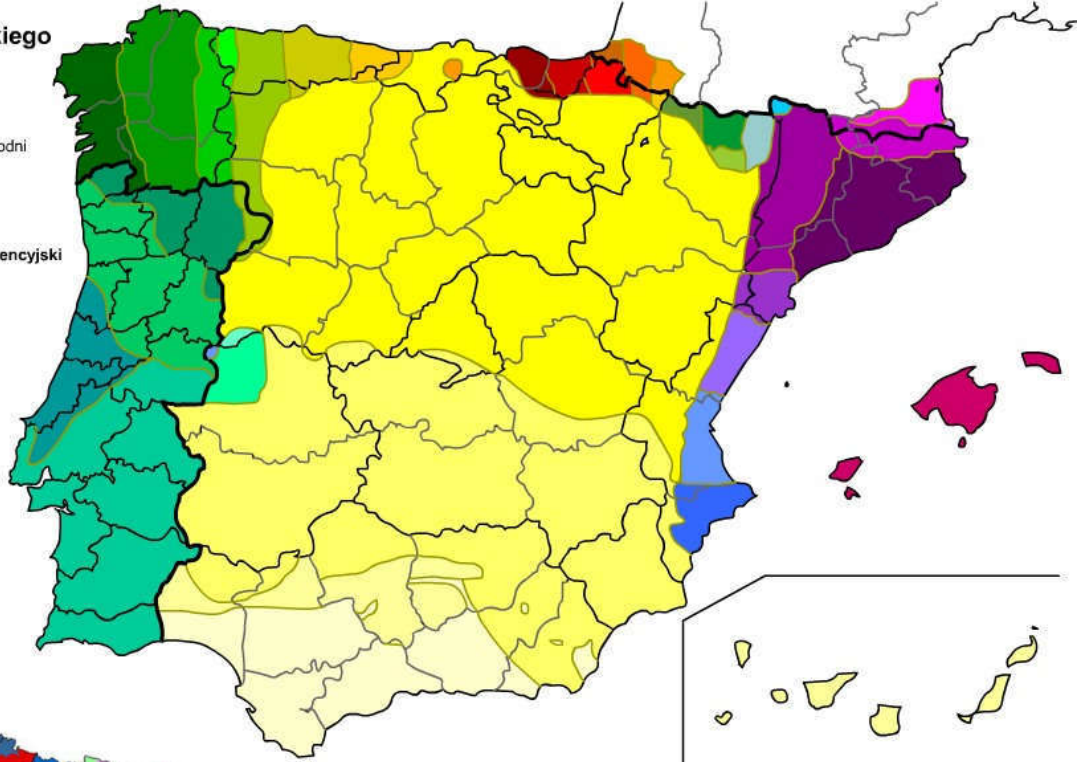
HISZPANIA

- państwo w zachodniej części Europy Południowej
- monarchia parlamentarna
- składa się z 50 prowincji, które grupują się w 17 regionów autonomicznych i dwóch miast autonomicznych (Madryt i Barcelona)

Języki i dialekty Półwyspu Iberyjskiego

- Portugalski**
  - D. Północne
  - D. Południowe
- Galego (galicyjski)**
  - Zachodni
  - Środkowy
  - Wschodni
- Galicysko-asturyjski**
  - Asturiano (asturleoński)
  - Zachodni
  - Środkowy
  - Wschodni
- Pasiego**
- Extremaño**
- Fala**
- Euskera (baskijski)**
  - Vizcaino
  - Gupuzcoano
  - Altonavarro
  - Labortano / Labourdin
  - Bajonavarro
  - Suletin
  - Roncalés
- Aragoński**
  - Zachodni
  - Środkowy
  - Południowy
  - Wschodni
- Gaskoński**
  - Aranejski
- Kataloński**
  - Północnozachodni
  - Rosellonés
  - Przejściowy
  - Środkowy
  - Balearski
- Kastylijsko-walencyjski**
  - Tortosino
- Walencyjski**
  - Północny
  - Środkowy
  - Południowy
- Tarifit**
- Kastylijski**
  - Północny
  - Południowy
- Seseo**
- Ceceo**

Język kastylijski – średniowieczny język romański, który rozwinął się z dialektu kastylijskiego na Półwyspie Iberyjskim i stał się podstawą współczesnego języka hiszpańskiego (czasem nazywanego kastylijskim dla odróżnienia go od innych języków używanych w Hiszpanii)

języki i religia

- ❑ status urzędowego ma język: kastylijski (potocznie zwany hiszpańskim) oraz regionalnie także: kataloński, baskijski, galicyjski i aranejski; zgodnie z zapisem w konstytucji Hiszpanii, każdy obywatel tego kraju ma obowiązek znać język kastylijski
- ❑ Hiszpania uważana była za bastion katolicyzmu w Europie
- ❑ w 2014 roku 68,8% Hiszpanów zadeklarowało przynależność do Kościoła rzymskokatolickiego (76% w 2006 roku), 1,9% to wyznawcy pozostałych religii (głównie protestantyzmu, prawosławia, islamu, buddyzmu, hinduizmu i sikhizmu), a 26,1% zadeklarowało ateizm, agnostycyzm lub bezwyznaniowość (19% w 2006 roku)

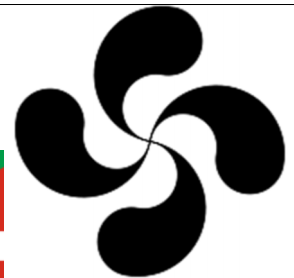
Katalonia

- ❑ region geograficzny i kraina historyczna na Półwyspie Iberyjskim z ośrodkiem kulturalnym i administracyjnym w Barcelonie
- ❑ statut autonomii został uchwalony przez parlament kataloński 30 września 2005 po długich sporach zatwierdzony przez Kortezy Generalne Hiszpanii
  - największe kontrowersje wzbudził artykuł mówiący o Katalonii jako narodzie (nació), podczas gdy dotychczas termin ten był zarezerwowany dla narodu hiszpańskiego a także artykuł wprowadzający pojęcie obywatelstwa katalońskiego
  - statut daje możliwość przejęcia kontroli nad kolejami i drogami oraz powołania własnej administracji skarbowej, a także poszerzenia obowiązku używania języka katalońskiego
- ❑ 23 stycznia 2013 r. parlament Katalonii przyjął deklarację suwerenności, która uważana jest za pierwszy krok do przeprowadzenia referendum dotyczącego niepodległości
- ❑ 10 października 2017 r. premier Carles Puigdemont podpisał deklarację niepodległości republiki Katalonii
- ❑ 27 października 2017 r. unilateralna deklaracja niepodległości została przegłosowana w parlamencie Katalonii
  - wynikiem deklaracji jest zawieszenie autonomii Katalonii przez rząd w Madrycie i kryzys konstytucyjny w Hiszpanii

Kraj Basków

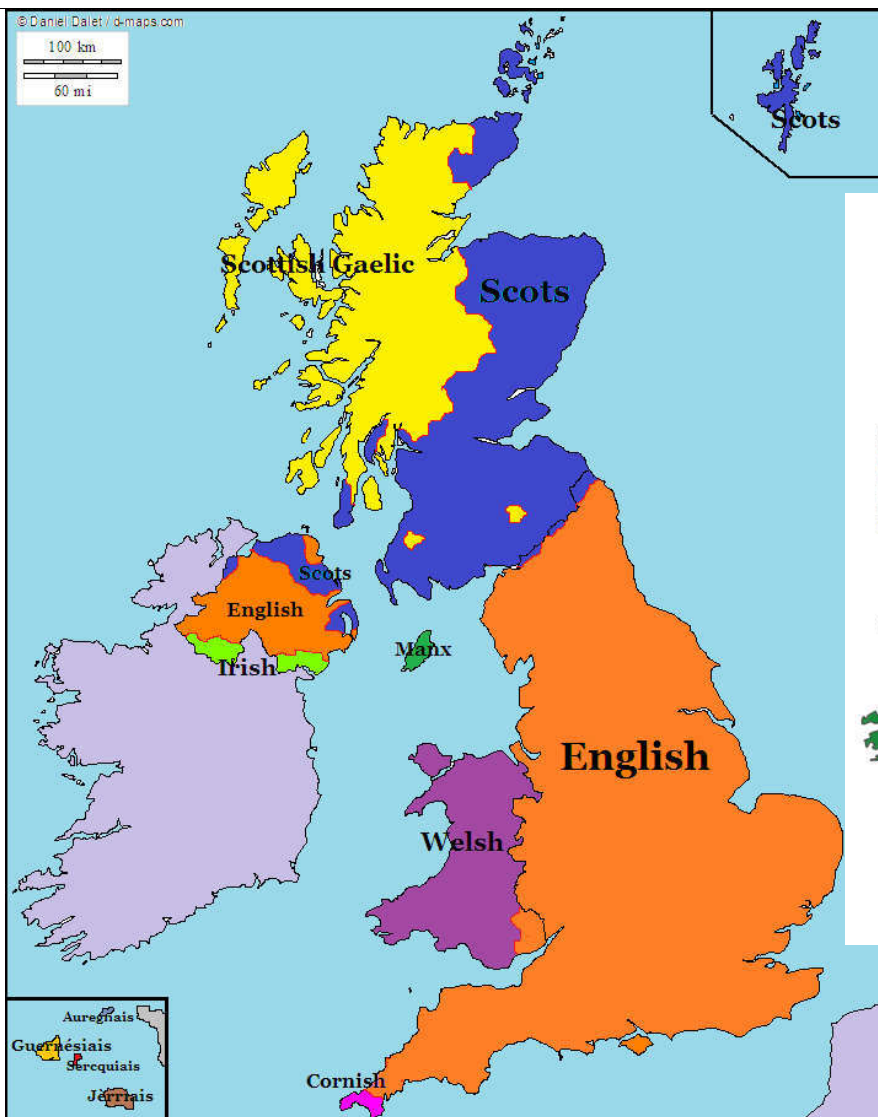
- ❑ baskijskie: Euskadi, Euskal Herria
- ❑ Baskowie sami siebie nazywają Euskaldunami
- ❑ lauburu – baskijski krzyż solarny
- ❑ przynależność genetyczna języka baskijskiego nie została do tej pory ustalona, ale z pewnością nie jest to język indoeuropejski
- ❑ wspólnota autonomiczna w północnej Hiszpanii, położona nad Zatoką Biskajską
- ❑ nacjonalizm Basków, skierowany przeciwko Hiszpanii, zrodził się pod koniec XIX wieku; za rządów Francisco Franco Baskowie zaczęli uświadamiać sobie odrębność kulturową; wzmocniło się przywiązanie do tradycji; Franco zaczął to ograniczać
- ❑ 31 lipca 1959 roku powstała organizacja terrorystyczna ETA, której członkowie domagali się niepodległość Kraju Basków
- ❑ po śmierci Franco nowa władza zezwoliła Baskom na publiczne eksponowanie symboli narodowych oraz pielęgnowanie ich kultury
  - wtedy separatysty ulegli dalszej radykalizacji, a ich działania stały się jeszcze bardziej brutalne
  - rząd hiszpański prowadził politykę raczej koncyliacyjną, mimo krwawych zamachów nie tylko zwalczając ETA ale też próbując amnestii
- ❑ maj 2018 roku - ETA oficjalnie ogłosiła samorozwiązanie wszystkich struktur i zakończenie działalności politycznej

ZJEDNOCZONE KRÓLESTWO WIELKIEJ BRYTANII I IRLANDII PÓŁNOCNEJ

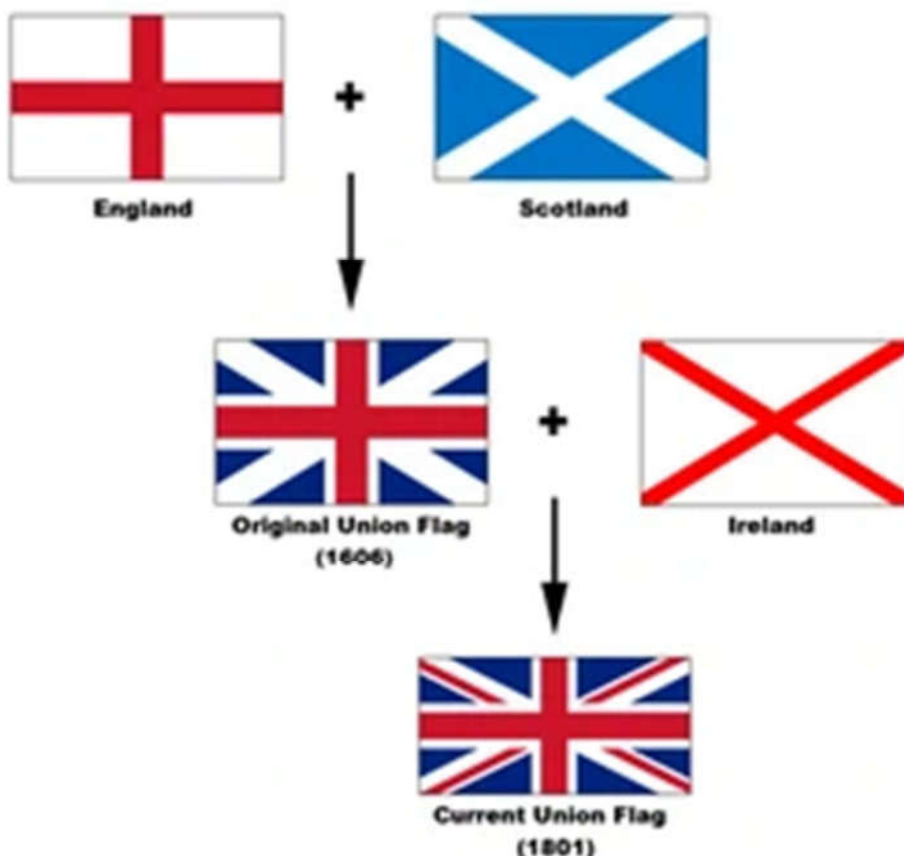
- unitarne państwo wyspiarskie w Europie Zachodniej
- Wielka Brytania składa się z czterech części składowych (*constituent parts*): Anglia, Walia i Szkocja położone na wyspie Wielka Brytania oraz Irlandia Północna leżąca w północnej części wyspy Irlandia
- jednostki te z kolei dzielą się na własne jednostki administracyjne
- Wyspa Man i Wyspy Normandzkie nie są częściami Wielkiej Brytanii, lecz stanowią dependencje Korony brytyjskiej, których polityką zagraniczną kieruje Londyn
- Wielka Brytania posiada kilkanaście terytoriów zależnych, niewchodzących w skład Zjednoczonego Królestwa
- Wielka Brytania jest członkiem założycielem Wspólnoty Narodów zrzeszającej byłe kolonie, dominia i inne posiadłości brytyjskie

język i religia

- ❑ głównym językiem jest angielski, choć w użyciu są także walijski, irlandzki i języki szkockie; imigranci posługują się także swoimi językami, np. pendżabskim, bengalskim, czy urdu
- ❑ 48% protestanci, 8,7% katolicy, ponad 3% pozostali chrześcijanie; 5,1% wyznaje islam, 1,4% hinduizm, 0,7% sikhizm, 0,5% judaizm, 0,5% buddyzm i 0,3% z pozostałymi religiami, sektami i denominacjami; ok. 30% osób określiło się jako ateści, agnostycy lub bezwyznaniowcy, bądź nie chciało lub nie potrafiło podać swej przynależności religijnej
  - przynależność do określonego Kościoła czy związku wyznaniowego jest uwarunkowana w większym stopniu tradycją i rozwiązaniami prawno-administracyjnymi, natomiast badania socjologiczne pokazują, że Brytyjczycy na ogół są narodem silnie zsekularyzowanym
- ❑ Irlandczycy to przede wszystkim katolicy, Anglicy identyfikują się głównie jako anglikanie/protestanci

Union Jack

Krzyż św. Jerzego
– czerwony krzyż na białym tle, symbolizuje Anglię
Krzyż św. Andrzeja
– ukośny, biały krzyż na niebieskim tle, symbolizuje Szkocję
Krzyż św. Patryka
– ukośny, czerwony krzyż na tle krzyża św. Andrzeja, symbolizuje Irlandię Północną

separatyzm irlandzki

- ❑ 1921 – Irlandia uzyskała niepodległość z wyjątkiem 6 hrabstw, o które od razu wybuchł konflikt
- ❑ Irlandzka Armia Republikańska - wojskowe skrzydło irlandzkiego ruchu niepodległościowego
  - liczne akcje terrorystyczne, krwawe wydarzenia w latach 70.
  - lipiec 2005 rok część IRA ogłosiła zakończenie walki zbrojnej i zapowiedziała kontynuowanie walki tylko metodami politycznymi
- ❑ od 1998 w Irlandii Północnej panuje pokój przypieczętowany porozumieniem wielkopiątkowym.
- ❑ niepewność związana z konsekwencjami Brexitu spowodowała, że postulaty oderwania regionu od Wielkiej Brytanii i przyłączenia go do pozostającej w UE Irlandii znowu odżyły
- ❑ W Irlandii Północnej 47 proc. chce pozostać w Wielkiej Brytanii, 42 proc. chciałoby, żeby doszło do zjednoczenia z Republiką Irlandii, niezdecydowanych jest 11 proc.

z literatury:

*Don't speak of your Protestant minister,
Nor of his church without meaning or faith,
For the foundation stone of his temple
Was the bollocks of Henry VIII*

Brendan Behan

Szkocja

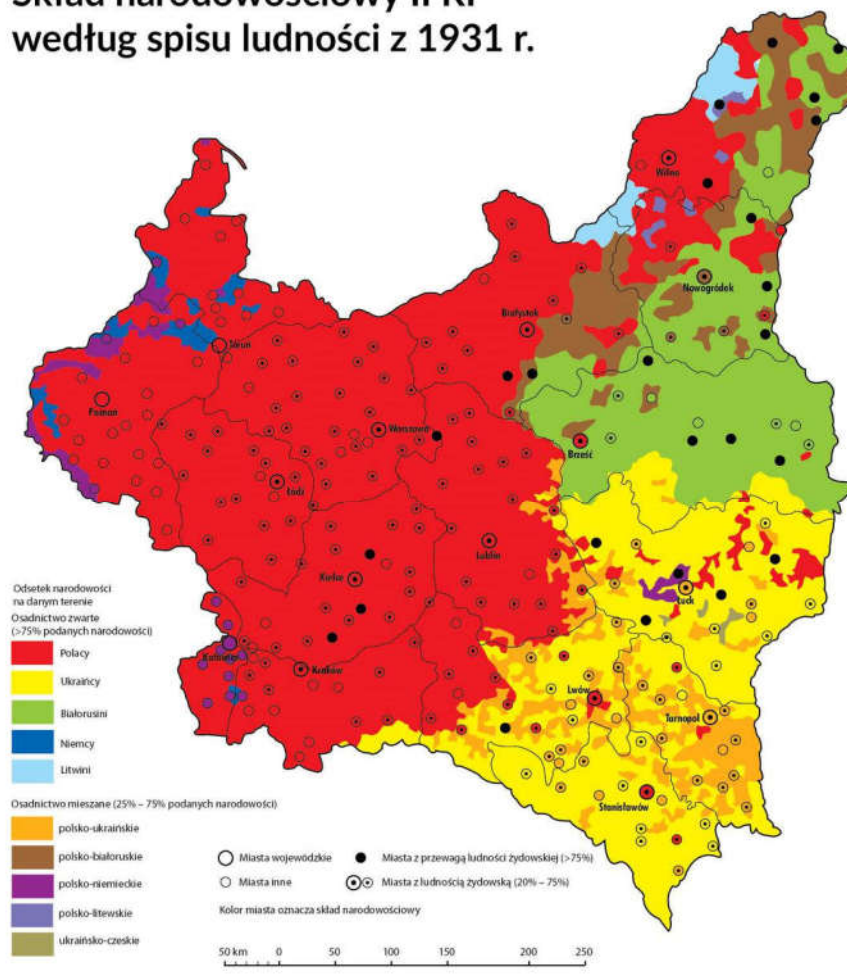
- ❑ Szkocja pozostaje w unii z Anglią od XVIII w.
- ❑ postulaty uniezależnienia się Szkocji od lata 20. XX w.
- ❑ od końca lat 90. Szkocja korzysta z autonomii
- ❑ Szkocka Partia Narodowa, szkoccy zieloni i socjaliści oraz kilka mniejszych ugrupowań domagają się pełnej niepodległości
- ❑ w 2014 przeprowadzono referendum niepodległościowe, w którym 55,5% głosujących opowiedziało się jednak za pozostaniem w Wielkiej Brytanii
- ❑ Brexit rozpalił na nowo kwestię niepodległości: Szkocka Partia Narodowa opublikowała tzw. „mapę drogową”, 11-punktowy plan, opisujący przygotowania do przeprowadzenia referendum niepodległościowego
- ❑ 49 proc. mieszkańców Szkocji opowiada się za niepodległością, przeciwnych jest 44 proc.

PRZEDWOJENNA POLSKA

- ❑ Narodowości według spisu z 1921 r. (samookreślenie według deklarowanej narodowości respondentów):
  - Polacy – 69,2%
  - Ukraińcy – 14,0%
  - Żydzi – 7,8%
  - Białorusini – 3,9%
  - Niemcy – 3,8%
  - Inna, lub nie podana – 1,3%
- ❑ Narodowości według spisu z 1931 r. (samookreślenie według deklarowanego języka ojczystego respondentów):
  - Polacy – 68,9%
  - Ukraińcy – 13,9%
  - Żydzi – 8,6%
  - Białorusini – 3,1%
  - Niemcy – 2,3%
  - Inna, lub nie podana – 3,2%

Skład narodowościowy II RP według spisu ludności z 1931 r.

<https://www.polska1918-89.pl/spoleczenstwo-i-rzeczypospolitej,22.html>

<http://Polska1918-89.pl>

Lublin 1931 wg wyznania

- ☐ rzymskokatolickie: 71 701 (63,9 proc.)
- ☐ żydzi: 38 937 (34,7 proc.)
- ☐ prawosławie: 703 (0,6 proc.)
- ☐ inne: 943 (1 proc.)

<https://teatrnn.pl/leksykon/artykuly/wielokulturowosc-lublina-statystyka/>

Lublin, okolice Zamku, ok. 1905-10
<https://polska-org.pl/7807227,foto.html>